

La Gandesa que va conèixer Joan Perucho

«Les casualitats van portar Joan Perucho a Gandesa. Molt aviat s'hi va identificar. De les contalles que li explicaven, l'obcecava la del general Cabrera»

Les casualitats van portar Joan Perucho a Gandesa. Va venir com a jutge de primera instància, com hi hauria pogut arribar per qualsevol altra destinació. Per les seves venes només circulava el món de les lletres; la poesia i la novel·la. Era llicenciat en dret, més per obligació que per devoció, i va acabar sent jutge de carrera perquè necessitava una seguretat dinerària per viure.

Havia iniciat la carrera de notari que va abandonar quan els estudis no li permetien exercitar la poesia. Li satisfia millor escriure, llegir històries, pensar en dracs i lligar personatges reals amb relats ficticis que exercitar la memòria per guanyar les oposicions notariales. Als 100 anys del seu naixement, que l'Ajuntament li prepara un homenatge per commemorar-ho, recordo com vaig conèixer el personatge.

Quan va arribar a Gandesa, es va trobar amb una profunda depressió social i econòmica. Es va hostatjar a la Fonda Purna, atès per la Vicenta i Josep Maria. Al carrer Major encara hi va veure cases enderrocades per les bombes de l'aviació de la guerra civil, 18 anys després d'acabar la Batalla de l'Ebre. Els edificis estaven per pintar, els carrers, excepte els principals eren de terra, sense pavimentar. Els pagesos anaven amb la roba apedaçada i els diners no rodaven perquè n'hi havien pocs.

Les famílies de la Terra Alta emigraren en massa. La majoria feren cap a Barcelona com a conseqüència de les glaçades. Aquell febrer del 1957 es va arribar a menys 19 graus. Les oliveres s'havien gelat i es tardarien cinc anys a tornar a collir olives. Existien fàbriques de manufacturats de paper i cartró que ocupaven uns quants joves però no donaven feina per tots els que la necessitaven.

Perucho va veure com els xiquets, anaven a l'escola, portant un tronquet de llenya per escalfar-se. Com en comprar un pa de quilo, el pastisser, donava ?la torna? per complementar el pes o com compraven les sardines de casc, aliment principal d'aleshores, el botiguer les embolicava en paper de diari. El va copsar la realitat social i el paisatge; pel seu imaginari corregueren noves descobertes i fantasies que aviat les expressà a les novel·les i a les poesies.

Molt aviat s'hi va identificar i es va sentir atret pel nou ambient. Al jutjat va conèixer a Rafel Navarro i Maties Sabaté, secretari i oficial, als que preguntà costums, històries i relats dels avis; vivia un món nou que l'entusiasmava. Amb ells, havent dinat, anava al cafè, a la Societat Unió Gandesana, on es reunien els ?senyors? del poble. Allí va conèixer els amics que foren inseparables; el metge Antoni Galván, el farmacèutic, Pablo Ruiz, el notari Manuel Ocaña, i altres secundaris, com l'alcalde, Josep Alcoverro o el comerciant, Josep Sol.

De les contalles que li explicaven, l'obcecava la del general Cabrera que havia encerclat Gandesa a la primera carlinada, i havia destruït el poble. Va voler conèixer la vida misteriosa del general i els seus passos pel Maestrat i la Morella que havia conquerit, sempre passant pel restaurant de Calaceit, la Fonda Alcalà, on hi menjava amb amics.

A Les històries naturals reproduceix els seus companys com a líders dels liberals que defensaven el poble dels atacs d'en Cabrera. Contrastava la rústega vida de la gent, amb l'ambient del cafè dels senyors; allí parlaven i jugaven als escacs. Les contalles i les dites populars les recordava als seus llibres; ?Corbera la foradada, Gandesa la flor del món, les costes

de la Fontcalda per mi ben planes són? o el títol de ?La molt lleial, heroica i immortal Ciutat de Gandesa?.

Tant s'hi va identificar, que participava de la vida social atret per la fantasia que li agradava conrear; recordo quan juntament amb el metge Galvan i el farmacèutic Ruiz, foren els Reis Mags de la cavalcada i com repartiren els paquets dels regals des de l'escenari del saló de ball de la societat. I a la Festa Major, assistia a Missa amb l'alcalde, la guàrdia civil i els regidors. Vivia el folklore del poble que l'atreia, i recreant-se, parlava i escoltava tothom.

Per Gandesa passejava els seus amics, com Néstor Luján, elogiant la màgia del poble i els descobriments culinaris que gaudia. Quan va demanar excedència de jutge, em va venir a veure. Em recordà les cròniques que jo escrivia a *La Vanguardia* i malgrat no haver tingut una relació directa, es va acomiadar amb afecte comentant els meus llibres i les col·laboracions periodístiques. El vaig obsequiar i dedicar el llibre *Toponímia de Vilalba*. El proper mes, Gandesa l'homenatjarà pel Centenari Perucho com en el passat l'honorà dedicant el seu nom al carrer on s'hi construï el nou edifici del jutjat de 1a instància.